

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:23.05.2022 ✓Accepted/Kabul:22.09.2022

DOI:10.30794/pausbed.1119643

Research Article/Araştırma Makalesi

Kaya, A. ve Girgin, D. (2023). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Girişimcilik Becerilerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 55, Denizli, ss. 21-42.

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ GİRİŞİMCİLİK BECERİLERİNİN İNCELENMESİ: BİR KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMASI*

Aslıhan KAYA**, Derya GİRGIN***

Öz

Bu araştırma sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeylerini çeşitli değişkenler bağlamında inceleyerek aralarındaki ilişkiyi belirlemeyi ve öğretmen adaylarının bu becerilere ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda araştırma, karma yöntem desenlerinden eş zamanlı karma desen kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın örneklem ve çalışma grubunu Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel verileri Deveci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilen "Girişimcilik Ölçeği" kullanılarak toplanırken, nitel veriler ise araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın nicel sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının kendilerine yönelik girişimcilik beceri düzeylerinin hem ölçek bütününde hem alt boyutlarda orta değerlerin üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitel sonuçlara dayalı olarak girişimcilik becerilerine ilişkin oluşturulan tema ve kodlar dikkate alındığında her iki türdeki verinin birbirini desteklediği görüldüğü nitel bölümdeki girişimcilik öz yeterliği teması, düşük düzey öz yeterlik sonucu ile nicel bölümdeki sonuçtan farklılaşmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar bağlamında uygulayıcılar ile araştırmacılara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Girişimcilik becerileri, Sınıf öğretmeni adayı, Karma yöntem.*

EXAMINATION OF ENTREPRENEURSHIP SKILLS OF PRIMARY SCHOOL TEACHER CANDIDATES: A MIXED METHOD RESEARCH

Abstract

This research aims to examine the entrepreneurship skill levels of primary school teacher candidates in the context of various variables, to determine the relationship between them and to reveal the views of pre-service teachers about these skills. In this context, the research was carried out by using simultaneous mixed design, one of the mixed method designs. The sample and study group of the research consists of prospective classroom teachers studying at Çanakkale Onsekiz Mart University. While the quantitative data of the research were collected using the "Entrepreneurship Scale" developed by Deveci and Çepni (2015), the qualitative data were collected with the interview form developed by the researcher. According to the quantitative results of the research, it was concluded that the entrepreneurship skill levels of the teacher candidates for themselves are above the average values both in the whole scale and in the sub-dimensions. Considering the themes and codes related to entrepreneurship skills based on qualitative results, it is seen that both types of data support each other, while the theme of entrepreneurship self-efficacy in the qualitative section differs from the result in the quantitative section with a low-level self-efficacy result. In the context of the results obtained from the research, suggestions for practitioners and researchers were developed.

Keywords: *Entrepreneurship skills, Pre-service primary teacher, Mixed method*

* Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenmiştir. (Proje No: SYL2019/3052)

**Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Doktora Programı, ÇANAKKALE.
e-posta:kaya.asslihan@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0003-2158-6648>)

***Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, ÇANAKKALE.
e-posta:deryagirgin@comu.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-6114-7925>)

1. GİRİŞ

Dünya üzerinde bir şeye ne kadar önem verildiğini anlamak için çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bu yöntemlerden biri de hiç kuşkusuz o şeye yöneltilen talebin yoğunluğudur. Bu yönden değerlendirildiğinde girişimciliğin Türkiye ve diğer devletler için ne denli önemli olduğunu anlamak hiç de zor olmayacaktır. Girişimcilik, günümüzde kendine sayısız alanda yer edinmiş oldukça önem arz eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Üstelik girişimciliğe olan bu rağbet geçmişten günümüze azalmamış aksine büyük bir hız ile çoğalarak artmıştır. Çağımızda girişimciliğin özellikle yaşam kalitesini arttırmak amacıyla her alanda kullanılan önemli bir kavram olduğu da görülmektedir. Bilhassa bilgi ve bilgi üretiminin çok büyük bir öneme sahip olduğu 21. yüzyılda girişimcilik becerisi çok daha fazla önemli hale gelmiştir. Özellikle bilim ve teknolojik alanda yaşanan hızlı gelişmeler ve değişimler, toplumların yapılarını süratle değiştirdiği gibi buna bağlı olarak girişimciliğin ekonomik değeri ile toplumsal alandaki önemini de hızla arttırmaya başlamıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak da bireysel becerilere dayanan girişimcilik ortaya çıkmış ve insanların da entelektüel üretim yetenekleri önemli hale gelmiştir (Arslan, 2002). Görüldüğü gibi bu kadar önemli bir yere sahip olan girişimcilik neredeyse tüm alanlarda temel kaynak teşkil etmektedir (Bozkurt, 2007). Günümüze gelene kadar her zaman farklı bilim alanlarının merceğine takılarak inceleme konusu yapılan girişimciliğin geniş bir çerçeveye ve çeşitliliğe sahip olması nedeni ile evrensel olarak tek bir tanımının yapılması pek mümkün değildir. Dünya geneline bakıldığında girişimcilik kavramıyla ilgili yapıldığı varsayılan bilindik ilk tanımlama 1755 senesinde İrlanda vatandaşı olan ekonomist Richard Cantillon tarafından yapılmıştır. Cantillon'a göre, girişimci olan kişi belli bir fiyattan ürün satın alarak, aynı ürünü belli olmayan bir fiyat ile piyasaya sürerek bu şekilde kar elde etmeye çalışan ve bu nedenle risk almaya çekinmeyen kişidir (Döm, 2012). Schumpeter'e göre girişimcilik, yenilikçi olmaktır. Öyle ki endüstri araçlarını yeniden organize etmek, yeni ürün ve enerji kaynaklarından faydalanmak, yeni bir icattan yararlanmak ve hatta daha önce hiç denenmemiş teknolojik araç ve ihtimalleri kullanıp eski olana yenilik katarak kullanmak, ürün modelinde devrim yaratmaktır (Schumpeter, 1934'ten akt. Korkmaz, 2012). Genel bir ifadeyle girişimcilik, kendi fırsatlarını yaratabilmek amacıyla eşsiz olanı vurgulama, alternatif birçok üretim faaliyetlerini gözlemlenme ve bunları optimize etme faaliyetidir (Lounsbury, 1998). Girişimciliğe ilişkin paylaşılan birçok tanımdan da anlaşılacağı üzere, yapılmış olan her tanım, bu kavrama değişik perspektiflerden yaklaşıldığı ve bu sayede bu kavrama yeni yeni pencereler açıldığı görülmektedir. İşte bu durum beraberinde hem girişimcilik kavramını içerik anlamında zenginleştirmekte hem de girişimci bireylerin sahip olması gereken temel özelliklere çatı ve kaynak teşkil etmektedir.

Girişimcilik kavramıyla eş değer görülen ve toplum nezdinde de çoğu defa girişimcilik kavramı yerine "girişimci" kavramı kullanılmaktadır. Girişimcilik kavramında olduğu gibi girişimci kavramının da evrensel tek bir tanımı bulunmamaktadır. Girişimcinin, bir iş fikrini benimseyip o işi başlatarak geliştiren, risk alabilen, kendine güvenen, meraklı ve inatçı olan, başarıya odaklanmış ve yüksek enerjiye sahip olan kişi olduğu söylenebilir (Bozgeyik, 2005). TUSİAD'a göre girişimci, fırsatları gözleyip keşfeden, bulduğunda ise risk alıp inovasyon yapan ve bu sayede yeni bir ürün ortaya çıkartan kişidir (TUSİAD, 2002). Şimdiye kadar girişimci bireylerin temel özelliklerine dair birçok çalışma yapılmıştır. Öyle ki birçok araştırmacı da bu konuya dair "Girişimci bireylerin özellikleri neler olabilir?" sorusuna yanıt aramaya çalışmıştır. Birçok araştırmacı yaptığı çalışmalar nihayetinde girişimci bireylerde ön plana çıkan birtakım özelliklere dikkat çekmeye çalışmıştır. Girişimci bireylerin özelliklerinin incelenmesine yönelik ilk çalışmalardan biri, Hisrich tarafından 1973 yılında gerçekleştirilmiş ve Hisrich girişimci bir bireyde olması gereken özellikleri risk alabilmek, vizyon sahibi olabilmek, yenilikçi olabilmek, sabırlı olabilmek, disiplinli olabilmek, değişime açık olabilmek, değişimi yönetebilmek şeklinde açıklamıştır (Hisrich, 1973). Kuratgo tarafından 1995' de yapılan bir çalışmada ise alan yazında başarılı girişimcilerin özelliklerine ilişkin araştırmalar yapan yazarların çalışmalarından bir derleme sunulmuştur. İlgili derlemeye göre Mill'in 1848, McClelland'ın 1961, Litzinger'in 1965, Palmar'ın 1971, Timmons'ın 1978 ve Brockhaus'ın 1980 yıllarındaki çalışmalarında başarılı bir girişimci de olması gereken en belirgin özelliğin risk alma olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte Weber'in 1917 ve Hartman'ın 1959 yıllarındaki çalışmalarında başarılı girişimcilerin en belirgin özelliğinin resmi otoritelerin kaynağı olmaları ifade edilmiştir. Sutton'un 1954, Davids'in 1963 ve Welsh-White'in 1981 yıllarındaki çalışmalarında bu özelliğin sorumluluk alma isteği olduğu ifade edilmiştir. Hordaney ve Abound' un 1971, Liles' in 1974 ve Mescon-Montanari' nin 1981 yıllarındaki çalışmalarında bu özelliğin başarı ihtiyacı olduğu öne sürülmüştür. Bununla beraber yine farklı tarihlerde çeşitli yazarlar tarafından farklı başarılı girişimci özellikleri sıralanmıştır. Buna göre, Pickle'in 1964 yılındaki çalışmasında bu özellik iletişim becerileri olarak ifade edilmiştir. Winter'in

1973 ve Borland'ın 1974 yıllarındaki çalışmalarında ise güç ihtiyacı ön plana çıkmıştır. Gasso'nun 1977 yılındaki çalışmasında kişisel değerlere dönüklük, Timmons'un 1978 yılındaki çalışmasında ise yaratıcılık ve yenilikçilik becerileri ön plana çıkmıştır. Sexton'un 1980 yılındaki çalışmasında enerjik olma ve Mescon Montanari'nin 1981 yılındaki çalışmasında ise büyümeye ve bağımsızlığa dönüklük becerisi öne çıkartılmıştır (Kuratgo1995'den akt. Kuvan, 2008). Birçok farklı yazar tarafından ifade edilmiş başarılı bir girişimcide olması gereken özellikler göz önünde bulundurulduğunda başarılı bir girişimcide öne çıkan birçok farklı özellik olduğu anlaşılmaktadır. Alan yazında bu özellikleri ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek geliştirme çalışmaları incelendiğinde en çok öne çıkan boyutların risk alma, fırsatları görme, kendine güven, duygusal zekâ ve yenilikçi olma olduğu görülmüştür (Deveci ve Çepni, 2015). Girişimci bir bireyde olması gerektiği düşünülen ilk özelliklerden biri hiç kuşkusuz risk alma özelliğidir. Hatta çoğu defa girişimciliğin risk alma ile beraber anıldığı gözlemlenmektedir. Girişimcilik sürecinde risk alma durumu farklı şekillerde meydana gelebilir. Bu süreçte risk, maddi-manevi açıdan yıpranma, toplum içerisinde değer ve sermaye kaybetme şeklinde kendini gösterebilir (Erdem, 2001). Yenilikçilik, çoğu zaman girişimcilik kavramı ve ruhu ile eş anılmaktadır. Yenilikçiliğin hiç kuşkusuz en mühim ve aslında en zor görevi eski olan ile baş edebilmek ve yeni olanı kabullenebilmektir. Bu hususta sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde bu kabullenişe daha hızlı uyum sağlayabilecek bireyler girişimciliğe dair niteliksel özellikleri daha kolay kavrayabilecek ve geliştirebilecektir. Bununla birlikte girişimci aslında yenilikleri takip eden değil, onları ilk defa düşünen ve ortaya çıkaran kişi olarak pazara çıkar. Öyle ki, olabilecekleri daha evvelden öngörerek, meydana gelecek fırsatlara karşı daha önceden tedbirlerini alır (Jabani Mambula ve Sawyer, 2004). Kendine güven de girişimcide olmazsa olmaz özelliklerden biridir. Bu bağlamda kendine güven; bir bireyin ne istediğini tam olarak bilmesi, risk almaktan kaçınmaması, başkalarına da faydalı olabilmesi ve yaptığı işten her daim tatmin olabilmesi şeklinde tanımlanabilir. Buna karşın kendisine güveni olmayan birey, etrafındaki kişilere dahi güvenmeyen, başkalarına bağlı bir şekilde hareket eden ve yaptığı işten hiçbir zaman memnun olamayan kişi olarak tanımlanabilir (Aytaç, 2001). Bir diğer girişimci birey özelliklerinden olan duygusal zekâ, içeriğinde öğretilen sosyal ve psikolojik yetenekleri bulundurmaktadır. Bu sayede bireylerin kişisel zihin becerilerini en yüksek seviyede kullanmalarına imkân tanıyarak ve bilişsel zekâyı destekleyerek tamamlayan bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır (Akın ve Güven, 2014). Bu bağlamda duygusal zekâyı sahip girişimciler, düşüncelerini ifade etmede, iş yapma ve yaptırabilme sürecinde diğerlerine nazaran daha başarılı olurlar. Yaşanması muhtemel değişimlere uyum sağlayabilme, mantıklı kararlar alabilme, başarısız olduğu zamanlarda dahi motivasyonunu hiç yitirmeyerek içinde bulunulan duruma en uygun çözümü üretebilmek ancak duygusal zekâ ile edinilebilecek ve girişimci bireylerde muhakkak olması gerekli bir yetenek olarak karşımıza çıkmaktadır (Yelkikalan, 2007). Girişimci bireylerde olması gereken bir başka önemli özellik yüksek sezgi yeteneği le fırsatları görebilmesidir. Öyle ki girişimci ruhlu kişilerin henüz bilinmeyen bazı olayları herkesten önce sezdikleri bir başka ifade ile öngördükleri ileri sürülür. Bu nedenle girişimciler, fırsatları gören bireyler olarak hem büyük bir hayal gücü ve gelişmiş sezgilere hem de yüksek muhakeme yeteneğine sahip kişilerdir (TÜSİAD, 2002).

Genel olarak bakıldığında girişimcilik ve girişimci kavramlarının dünyada bu denli önemli bir yere sahip olmasının sebebi ülkelerin gelişmişlik düzeylerine önemli katkılar sağlayan bir güç olmasından kaynaklanmaktadır. Girişimcilik sayesinde, ülke ekonomisinde sağlanan ekonomik kalkınma gücü, teknolojik ve bilimsel gelişmelere de ışık tutarak ülkelerarası rekabette de önemli bir avantaj sağlamaktadır. Ülke geneline yayılan girişimcilik faaliyetleri bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarını da ortadan kaldırarak ülkenin bir bütün olarak gelişmesine ve kalkınmasına yol açmaktadır (İrmiş ve Barutçu, 2012). Öte yandan bir ülkenin gelişmesi ve kalkınmasında eğitimin vazgeçilmez bir olgu olduğu da tartışılmaz bir gerçektir. Her toplum gelişimini devam ettirmek amacıyla ekonomik açıdan durmadan ilerleme kaydetmek zorundadır. Bu bağlamda ekonomik yönden gelişimi sürdürebilmek için de her zaman nitelikli insan gücüne ihtiyaç vardır (Yurtseven, 2007). Bu yönüyle ele alındığında ülke ekonomisini doğrudan desteklemesi amacıyla girişimcilik becerilerinin bireylere eğitimle kazandırılması bu durumun tabii bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bakıldığında yeni ilköğretim programlarında yer alan ve üzerinde önemle durulan becerilerden birinin de girişimcilik becerisi olduğu görülmektedir. Bu hususta temel amaç, öğrencilerin ileride birer girişimci birey olarak yetiştirilmesidir (Akyürek, 2013). Bu bağlamda öğrencilerin bilhassa ilköğretim çağında gerek girişimciliğe ilişkin aldığı eğitimler gerekse öğretmenlerinin rol model olabilmesi sayesinde girişimciliğe ilişkin özgüvenleri gelişecek ve ileride iş hayatına çok daha çabuk uyum sağlayabileceklerdir (Güven, 2010). Bu nedenle, girişimciliğe yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi girişimci bireylerin kendilerini açık ve rahat bir biçimde ifade edebilecekleri alanların oluşturulması ve eğitimin her kademesinde girişimciliğe yer verilmesi bir

zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitimin her kademesinde yer alacak olan öğretmen adaylarının bahsi geçen bu girişimcilik becerileri hakkında bilgi edinmesi ve bu beceri düzeyini etkileyen unsurların belirlenmesi oldukça önem arz etmektedir. Bu bağlamda girişimcilik becerisi ile ilgili yapılan çalışmalar ele alındığında, farklı branşlardaki öğretmen ve öğretmen adaylarının, girişimcilik bilgi ve beceri düzeyini inceleyen nicel çalışmaların oldukça fazla olduğu görülmektedir (Wang ve Wong 2004; Akthar, Keith ve Riaz, 2009; Akyürek, 2013; Çelik, 2014; Devenci ve Çepni, 2015; Pan ve Akay, 2015; Uslu, 2015; Aydın ve Öner, 2016; Uygun ve Er, 2016; Karademir, Balbağ ve Çemrek, 2018; Armut ve Kılınç, 2018). Yanı sıra, nicel çalışmalara oranla sayıca az olsa da alanyazında öğretmen ve öğretmen adaylarının girişimciliğe yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen nitel çalışmaların olduğu da görülmektedir (Bacanak, Ülküdür ve Öner, 2012; Anagün ve Atalay, 2017; Devenci, 2017; Aladağ ve Akkaya Yılmaz, 2019). Alanyazında üniversitelerde öğrenim gören farklı branşlardaki öğretmen adaylarına ve hali hazırda görev yapan öğretmenlere yönelik girişimcilik eğitimi verilmesinin önemi üzerinde duran çalışmalar da bulunmaktadır (Fischer, 2000; Tağraf ve Halis, 2008; Oosterbeek, Prag ve Ijsselstein, 2010; Zhang, Duysters ve Cloodt, 2013). İlgili konu ile yapılan alanyazındaki çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeyleri ile girişimciliğe yönelik görüşlerini nicel ve nitel verilerin birleşiminden oluşan karma yöntem ile inceleyen bir araştırmaya rastlanmadığı görülmüştür. Bu sebeple bu çalışma, sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeylerini çeşitli değişkenlere göre belirlerken aynı zamanda sınıf öğretmeni adaylarının bu beceriye yönelik görüşlerini nitel yöntem ile derinlemesine incelemesi yönüyle alanyazına katkı sağlayan özgün bir çalışmayı ortaya koyacaktır.

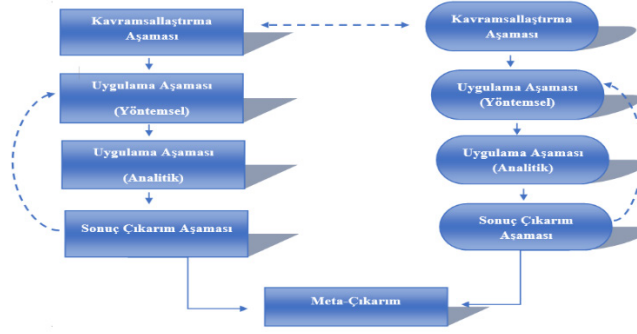
Geleceğin bireylerini yetiştirecek olan, öğretmen olma yolunda ilerleyen öğretmen adaylarının konu edilen girişimcilik becerilerine sahip olma düzeyleri, bu beceriye sahip olma düzeylerinin değişkenlere göre farklılaşma durumu ve bu beceriye yönelik görüşlerinin belirlenmesinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamlar dikkate alındığında, araştırmmanın amacı sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeyleri ile bu beceriye yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmmanın amacı ve önemi doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeyleri nedir?
2. Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeyleri değişkenlere göre (Cinsiyet, sınıf düzeyi, iş deneyimi, ve akademik başarı düzeyi) farklılaşmakta mıdır?
3. Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik öz yeterliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleği açısından girişimcilik becerilerinin önemine ilişkin görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma karma yöntem deseni olarak yapılandırılmıştır. Karma yöntem araştırmalarının tasarlanması sürecinde dinamik bir yaklaşım temelinde mevcut tipolojiden uygun bir yöntemin seçilmesi yerine; araştırma deseninin çoklu bileşenleri arasındaki bağıntı üzerinde duran bir desen sürecini temele almaktadır (Maxwell ve Loomiss, 2003). Araştırmanın karma yöntem seçilmesinin nedenleri; çeşitliliğin sağlanması ve daha geniş geçerliliğin sağlanması böylelikle bulguların karşılıklı olarak doğrulanması, çeşitlendirilmesi ve birleştirilmesidir (Creswell, 2009; Creswell ve Plano Clark, 2011; Morse ve Niehou, 2009) Araştırmanın karma yöntem desen türünün belirlenmesinde öncelikle nitel ve nicel araştırmaların önceliğinin belirlenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırma probleminin cevaplandırılmasında her iki yöntem (nitel/nicel) eşit önceliğe sahiptir. Karma yöntemler için geçerli olan zamanlama konusunda ise bu araştırmada araştırmacı tarafından araştırmanın tek bir aşamasında nicel ve nitel aşamaların ikisini de uygulamasıyla gerçekleşen eş zamanlama söz konusudur. Bu sebeple araştırma probleminin tek ve geniş çerçeveden anlaşılmasının sağlanması ve birleştirme yapılarak yorumlanması için eş zamanlı karma yöntem deseni kullanılmıştır. Bu desen bir problem durumunun hem nicel hem de nitel olarak verileri toplamada ve analiz etmede eşit değere sahip olduğunda, kısıtlı zaman dilimi söz konusu olduğunda kullanılmaktadır (Creswell, 2017; Ivankova ve Kawamura, 2010; Silverman, 2013). Her bir yaklaşımdan gelen sonuçların esas alındığı çıkarımlar, çalışmanın sonunda meta-çıkartım oluşturmak için birleştirilir (Teddle ve Tashakkori, 2006). Şekil 1’de eş zamanlı karma desen grafiksel örnekleme sunulmuştur.

Şekil 1: Eş zamanlı karma desen grafiksel örnekleme (Teddle ve Tashakkori, 2006)

Şekil 1’de görüldüğü üzere araştırmada eş zamanlı olarak nicel ve nitel verilerin toplandığı, ayrı nitel ve nicel verilerin analizlerinin yapıp iki veri grubunun karşılaştırılarak, ilişkilendirilerek yorumlandığı eş zamanlı karma yöntem deseni kullanılmıştır. Araştırmanın nicel bölümü, var olan durumu olduğu şekliyle betimlemeyi hedefleyen tarama modeli olarak yürütülmüştür (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011; Karasar, 2014). Bu kapsamda sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerileri ile ilgili durumların farklı değişkenlere göre incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nitel bölümü olgu bilim (fenomenoloji) çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Olgu bilim katılımcıların bakış açısından anlam toplamayı amaçlayan, tümevarımsal yöntem ile verileri bütüncül bir yaklaşımla ayrıntılı bir şekilde sunan bir yaklaşımdır (Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Fenomenolojik araştırma ise betimleyici ile yorumlayıcı olmak üzere iki farklı şekilde ele alınmaktadır (Ersoy, 2016). Bu doğrultuda araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerilerine ilişkin kavram yapısının özü ortaya konmaya çalışıldığı için nitel bölümde betimleyici fenomenolojik desen kullanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu

Sınıf öğretmeni adaylarının oluşturduğu çalışma evreninden nicel ve nitel verileri toplamak üzere bir örneklem bir de çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklem grubunu, 2019-2020 öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi Bölümü’nün 1., 2., 3. ve 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan sınıf öğretmeni adayları arasından seçkisiz seçim yöntemiyle belirlenen 224’ü kadın, 51’i erkek toplam 275 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel verisinin toplandığı katılımcılara ait demografik bulgular Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1: Katılımcı sınıf öğretmeni adaylarına ait demografik özellikler

Özellik	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	224	81.5
	Erkek	51	18.5
Sınıf düzeyi	1	54	19.6
	2	69	25.1
	3	67	24.4
	4	85	30.9
İş deneyimi	Var	133	48.4
	Yok	142	51.6
Akademik başarı düzeyi	1.00-2.00	15	5.5
	2.00-3.00	157	57.1
	3.00-4.00	103	37.5

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun kadın öğretmen adaylarından oluştuğu görülmektedir. En fazla katılımcı dördüncü sınıflardan olurken, diğer sınıf düzeylerinden benzer sayılardan katılımcının çalışmaya katıldığı söylenebilir. Aday öğretmenlerin yaklaşık onda altısının (%57) ise akademik başarı düzeyinin 2.00 ile 3.00 arasında olduğu görülmektedir.

Araştırmanın çalışma grubu ise, araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme sorularının yöneltileceği, Covid-19 pandemi süreci nedeniyle yüz yüze görüşmeler yerine çevrimiçi ortamda görüşme sorularını yanıtlamıştır. Sınıf eğitimi bölümü 4. sınıf öğrencileri arasından, nitel araştırma geleneği içinde gelişen amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 7'si erkek, 13'ü kadın olmak üzere 20 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel verisinin toplandığı katılımcılara ait demografik bulgular Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2: Görüşme sorularını yanıtlayan katılımcılara ait demografik özellikler

Kod	Cinsiyet	İş Deneyimi	Akademik Başarı
K1	Kadın	Yok	2.00-3.00
K2	Kadın	Yok	2.00-3.00
K3	Kadın	Yok	2.00-3.00
K4	Erkek	Yok	3.00-4.00
K5	Erkek	Yok	2.00-3.00
K6	Kadın	Yok	2.00-3.00
K7	Kadın	Yok	2.00-3.00
K8	Kadın	Yok	3.00-4.00
K9	Kadın	Yok	2.00-3.00
K10	Kadın	Yok	1.00-2.00
K11	Kadın	Var	2.00-3.00
K12	Kadın	Yok	2.00-3.00
K13	Erkek	Var	2.00-3.00
K14	Erkek	Var	3.00-4.00
K15	Erkek	Var	3.00-4.00
K16	Erkek	Var	3.00-4.00
K17	Erkek	Var	3.00-4.00
K18	Kadın	Yok	3.00-4.00
K19	Kadın	Var	2.00-3.00
K20	Kadın	Yok	2.00-3.00

Tablo 2'deki bulgulara göre, görüşme yapılan katılımcıların 7'sinin erkek, 13'ünün ise kadın sınıf öğretmeni adayı olduğu, 7 tanesinin iş deneyimi bulunurken, 13'ünün ise daha önce herhangi bir işte çalışmadıkları, iş deneyimi bulunanlardan 2'sinin kadın, 5'inin ise erkek olduğu, genel olarak akademik başarı seviyelerinin de 2.00 ile 3.00 arasında dağıldığı söylenebilir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri nicel ve nitel olmak üzere 2 ayrı veri toplama aracı ile toplanmıştır.

2.3.1. Girişimcilik Ölçeği

Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği (ÖAYGÖ), Devci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilmiştir. 5 alt boyuttan meydana gelen ölçeğin alt ölçeklerde faktör yük değerleri .51 ve .79, madde toplam korelasyonları .35 ve .68 aralığında farklılık göstermektedir. Alt ölçeklere dair en küçük öz değer 3.00 ve en küçük varyans oranı ise %41 olarak tespit edilmiştir. Beş faktörlü yapı, DFA sonucunda Ki-kare, RMSEA, CFI, NNFI, RMR, NFI, AGFI, GFI ve SRMR uyum indeksleri göz önünde bulundurularak doğrulanmıştır. Araştırmanın güvenilirliği Cronbach Alpha ve test-tekrar test tekniği ile sağlanmış, analizler sonucunda; en düşük Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .77, test-tekrar test tekniği için ise en düşük korelasyon katsayısı .66 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara bağlı olarak *risk alma, yenilikçi olma, kendine güven, fırsatları görme ve duygusal zekâ* alt boyutlarından oluşan ÖAYGÖ'nün geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

2.3.2. Görüşme Formu

Araştırmanın nitel verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Form, katılımcıların girişimcilik becerileri konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmaya dönük 15 soru içermektedir. Görüşme formu üç aşamada geliştirilmiştir. İlk aşamada öncelikle ilgili alan yazın detaylı bir biçimde incelenmiş, alan uzmanlarıyla görüşmeler yapılmış ve oluşan deneyimle 18 maddelik görüşme madde havuzu oluşturulmuştur. İkinci aşamada madde havuzunda yer alan maddeler alan uzmanı dört öğretim üyesi ile Ölçme ve Değerlendirme alan uzmanı iki öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütlere göre taslak form oluşturulmuştur. Taslak formu dil bilim uzmanlarının incelemesine sunulmuş, onlardan gelen geribildirimler ışığında soru kökleri üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Üçüncü aşamada çevrimiçi ortamda iki kişinin kullanımına sunulmuş pilot uygulama yapılmış ve formun soruları test edilmiştir. Pilot uygulamadan elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda görüşme formuna 15 soruluk son biçimi verilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri nitel ve nicel olmak üzere iki aşamada toplanmıştır. Nicel verinin toplanması için Girişimcilik ölçeği kullanılmıştır. Veriler ilgili veri toplama aracı kullanılarak Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nin 2019-2020 eğitim öğretim yılının güz döneminde, Eğitim Fakültesi'nin Sınıf Eğitimi Bölümü'nde öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının katılımıyla toplanmıştır. Nitel verinin toplanması için ise 15 sorudan oluşan, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Hazırlanan görüşme formu Covid-19 pandemi süreci nedeniyle çevrimiçi ortamda katılımcılarla gerçekleştirilmiş, bilgisayar ortamında kayıt altına alınmış ve düzenlenmiştir. Katılımcıların çevrimiçi ortamdaki görüşleri araştırmacı tarafından incelenerek her bir katılımcıya kod verilerek dökümleri alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada nicel ve nitel olmak üzere iki boyutta toplanmış olan veriler, farklı yöntemler ve teknikler ile çözümlenmiştir.

2.5.1. Nicel Verinin Analizi

Araştırmanın örnekleme Girişimcilik Ölçeği'nin uygulanması sonucunda elde edilen veriler çevrimiçi ortamda kayıt altına alınıp SPSS (26) istatistiksel analiz programı kullanılarak çözümlenmesi sağlanmıştır. Son uygulama öncesi ölçeklerin iç tutarlık katsayıları hesaplanarak güvenilirlik sınaması yapılmıştır. Güvenirlik testi sonucunda Girişimcilik Ölçeğine ait Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı **0.882** olarak hesaplanmıştır. Ölçeğe ilişkin standardize edilmiş puanların hesaplanmasının ardından katılımcıların ölçekten elde etmiş oldukları ortalamalar incelenmiştir. Bu amaçla öncelikle katılımcıların yanıtlarından yola çıkarak, katılımcıların ölçekten elde etmiş oldukları ortalamaların normallik varsayımları sınanmıştır. Bu amaçla Kolmogorov-Smirnov testleri yapılmıştır. Bu teste ilişkin elde edilen bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir:

Tablo 3: Girişimcilik ölçeği ve alt boyutlarının normallik tablosu

Girişimcilik Ölçeği ve Alt Boyutları	Kolmogorov-Smirnov		
	Değer	sd	p
Risk Alma	.074	275	.001
Fırsatları Görme	.089	275	.000
Kendine Güven	.100	275	.000
Duygusal Zeka	.078	275	.000
Yenilikçi Olma	.073	275	.001
Girişimcilik Ölçek Bütünü	.042	275	.200*

p<0.05*

Analiz sonucuna göre kişi sayısı 50'den fazla olduğu için Kolmogorov-Smirnov p değerlerine bakılmıştır. Tüm alt boyutların p değerleri p<0.05'ten küçük olduğu için normal dağılım göstermezken, girişimcilik ölçek bütünü'nün toplam p değeri p>0.05'den (p=0.200) büyük olduğu için normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Buna dayalı olarak girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin karşılaştırmalarda parametrik olmayan testler (Mann Whitney

U, Kruskal Wallis) yapılırken, ölçek bütününe ilişkin karşılaştırmalarda ise parametrik testler (Bağımsız örneklem t-testi, ANOVA) yapılmıştır.

2.5.2. Nitel Verinin Analizi

Katılımcı sınıf öğretmeni adaylarıyla yapılan çevrimiçi görüşmelerde toplanan veriler elektronik ortamda MaxQda 2020 programı aracılığıyla çözümlenerek dökümleri alınmıştır. Google Form üzerinde yapılan görüşmelerin dökümleri farklı birine incelenilerek tutarlılık test edilmiştir. Çalışmada gerçekleştirilen görüşmeler gönüllülüğe dayalı olarak yapılmış ve veriler bilgisayar ortamında raporlaştırılırken her bir katılımcının onayı alınarak araştırmanın *inandırıcılığı* sağlanmıştır. *Aktarılabirliği* sağlamak amacıyla her görüşmeden önce araştırma sürecine ilişkin katılımcı kişilere bilgi verilmiştir. Görüşme formları içinde herhangi bir kısaltma ve düzeltme gibi işlemler yapılmamış, görüşme dökümleri çevrimiçi ortamda kayıt altına alınmıştır. Görüşme formları incelenirken katılımcılara ön kod olarak (K) verilmiştir. Çalışmada görüşme verisinin çözümlenmesinde tümevarım yaklaşımı benimsenerek, sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerisine ilişkin görüşleri, tematik yaklaşımla incelenmiştir. Bu amaçla katılımcı görüşlerine dayalı olarak “girişimcilik kavramı”, “girişimcilik öz yeterliği” ve “girişimciliğin önemi” adlı 3 tema belirlenmiş ve veriler bu temalar altında incelenmiştir. İçerik analiziyle çözümlenen verinin sunulmasında, mümkün olduğunca sayısallaştırmadan kaçınılmış, katılımcı görüşleri üzerinde yalnızca sıklık (f) ve oran (%) değerleri verilmiştir. Yanı sıra her bir kategori ve tema ile ilişkili olarak grafikler hazırlanarak bulguların daha anlaşılır kılınması sağlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri dikkate alınarak sınıf öğretmeni adaylarına uygulanan Girişimcilik Ölçeği ve yine sınıf öğretmeni adaylarına uygulanan Görüşme Formunun analizine yönelik bulgulara yer verilecektir.

3.1. Katılımcıların Girişimcilik Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci araştırma sorusu bağlamında sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeylerinin belirlenmesi amacıyla katılımcılara Girişimcilik Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek verileri ilk olarak minimum ve maksimum değerler ile aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanarak çözümlenmiştir. Öğretmen adaylarının girişimcilik ölçeğine ilişkin yanıtlarından elde edilen bulgular Tablo 4’te verilmiştir:

Tablo 4: Girişimcilik ölçek bütünü ve alt boyut boyutlarının genel ortalama değerleri

Alt Boyutlar	N	Minimum	Maksimum	\bar{x}	SS
Risk Alma	275	15.00	35,00	27.01	3.44
Fırsatları Görme	275	21.00	45,00	36.05	4.40
Kendine Güven	275	13.00	35,00	27.88	3.33
Duygusal Zeka	275	15.00	40,00	32.51	3.89
Yenilikçi Olma	275	11.00	35,00	25.01	3.89
Girişimcilik Ölçek Bütünü	275	100.00	190,00	148.47	14.15

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların girişimcilik ölçeği genel ortalamasının 148.47 ± 14.15 olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik ölçek bütününe ait ortalamaların, orta değerlerin üzerinde olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle öğretmen adaylarının girişimcilik konusundaki kendilerine yönelik görüşlerinin yükseğe yakın düzeyde olduğu söylenebilir. Katılımcıların ölçek alt boyutlarından elde ettikleri ortalamalar incelendiğinde, ortalamaların risk alma boyutunda $\bar{x}=27.01 \pm 3.44$, fırsatları görme boyutunda $\bar{x}=36.06 \pm 4.40$, kendine güven boyutunda $\bar{x}=27.88 \pm 3.33$, duygusal zeka boyutunda $\bar{x}=32.51 \pm 3.89$ ve yenilikçi olma boyutunda $\bar{x}=25.01 \pm 3.89$ olduğu görülmektedir. Elde edilen analiz sonuçları doğrultusunda öğretmen adaylarının görüşlerine göre girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarından elde edilen ortalamaların, orta düzeyin üstünde olduğu görülmüştür.

3.2. Katılımcıların Girişimcilik Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci araştırma sorusu, sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeylerinin belirli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla, girişimcilik ölçek bütününe ilişkin verinin normal dağılım göstermesi nedeniyle, ölçek bütününden elde edilen ortalamaların çalışmadaki değişkenlere göre değişme durumunu incelemek için parametrik testler yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin verinin normallik varsayımını sağlayamaması nedeniyle de alt boyutlardan elde edilen ortalamaların değişkenlere göre farklılaşma durumunu ortaya çıkarmak için ölçek verilerine parametrik olmayan testler yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre elde edilen bulgular aşağıdaki gibi iki alt başlıkta sunulmuştur.

3.2.1. Girişimcilik Ölçeği Parametrik Karşılaştırmalar

Girişimcilik ölçek bütününden elde edilen ortalamaların çalışmanın değişkenlerine göre farklılaşma durumunu incelemek için, ikili küme karşılaştırmalarında bağımsız örneklem t testleri, ikiden çok küme karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik ölçek bütününden elde ettikleri ortalamaların cinsiyetlerine ve iş deneyimlerine göre farklılaşma durumlarını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgulara Tablo 5’de yer verilmiştir:

Tablo 5: Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetlerine ve iş deneyimlerine göre girişimcilik ölçeği ortalamaları arasındaki farklar

Değişkenler	Grup	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Cinsiyet	Kadın	224	148.5848	14.13427	273	.284	.835
	Erkek	51	147.9608	14.29820			
İş Deneyimi	Var	133	149.2105	15.21565	273	.841	.039*
	Yok	142	147.7746	13.07013			

$p < 0.05^*$

Tablo 5’e göre, öğretmen adaylarının girişimcilik ölçek bütünü ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p > 0.05$). Diğer taraftan iş deneyimi sahibi olmalarına göre katılımcıların girişimcilik becerilerinin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir ($t(273) = .841$, $p = .039$). Gözlenen farklılık iş deneyimi olan sınıf öğretmeni adayları lehinedir. Buna dayalı olarak iş deneyimi olan katılımcıların genel girişimcilik düzeylerinin, iş deneyimi olmayanlara göre bir miktar daha fazla olduğu söylenebilir. İkinci olarak, sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik ölçek bütününden elde ettikleri ortalamaların sınıf düzeylerine göre farklılaşma durumlarını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Ulaşılan bulgulara Tablo 6’da yer verilmiştir:

Tablo 6: Girişimcilik ölçeğinin sınıf düzeyine göre ANOVA testi sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	SS	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
1	54	152.8333	13.85743	Gruplar Arası	2102.84	3	700.948	3.605	.014*
2	69	148.6232	15.14353						
3	67	144.4776	14.65498						
4	85	148.7176	12.31493	Gruplar İçi	52685.64	271	194.412		
Toplam	275	148.4691	14.14065	Genel	54788.48	274			

$p < 0.05^*$

Tablo 6’ya göre, öğretmen adaylarının girişimcilik ölçek bütünü ortalamalarının sınıf düzeylerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmiştir ($F: 3.605$, $p = .014$). Gözlenen farkın kaynağını incelemek amacıyla yapılan çözümlenmelerde, girişimcilik ölçek bütününe ilişkin gözlenen farklılığın birinci sınıf öğrencilerinin ortalamaları ile üçüncü sınıfların ortalamaları arasındaki farklılıktan kaynaklandığı, diğer bir ifadeyle birinci sınıf öğrencilerinin girişimcilik konusundaki genel görüş düzeylerinin üçüncü sınıf öğrencilerine göre bir

miktar daha olumlu olduğu söylenebilir. Katılımcıların girişimcilik ölçek bütününden elde ettikleri ortalamaların akademik başarı düzeylerine göre farklılaşma durumun belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Ulaşılan bulgulara Tablo 7’de yer verilmiştir:

Tablo 7: Girişimcilik ölçeğinin akademik başarı düzeyine göre ANOVA testi sonuçları

Akademik Başarı	N	\bar{X}	SS	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
1.00-2.00	15	140.67	16.24	Gruplar Arası	1016.848	2	508.424	2.572	.078
2.00-3.00	157	148.56	14.01						
3.00-4.00	103	149.47	13.81	Gruplar İçi	53771.640	272	197.690		
Toplam	275	148.47	14.14	Genel	54788.487	274			

$p < 0.05^*$

Tablo 7’deki bulgulara dayalı olarak, öğretmen adaylarının girişimcilik ölçek bütünü ortalamalarının akademik başarı düzeylerine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmadığı söylenebilir ($p > 0.05$).

3.2.2. Girişimcilik Ölçeği Non-parametrik Karşılaştırmalar

Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarından elde ettikleri ortalamaların kişisel özelliklere farklılaşma durumunu incelemek için, ikili küme karşılaştırmalarında Mann Whitney U, ikiden çok küme karşılaştırmalarında ise Kruskal Wallis H testleri yapılmıştır. Öğretmen adaylarının girişimcilik ölçeğinin boyutlarından elde ettikleri ortalamaların cinsiyetlerine göre farklılaşma durumlarını belirleyebilmek için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgulara Tablo 8’de yer verilmiştir:

Tablo 8: Girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Risk Alma	Kadın	224	133.17	29830.50	4630.500	.034*
	Erkek	51	159.21	8119.50		
Fırsatları Görme	Kadın	224	138.79	31088.50	5535.500	.730
	Erkek	51	134.54	6861.50		
Kendine Güven	Kadın	224	140.43	31456.00	5168.000	.286
	Erkek	51	127.33	6494.00		
Duygusal Zeka	Kadın	224	143.49	32141.50	4482.500	.016*
	Erkek	51	113.89	5808.50		
Yenilikçi Olma	Kadın	224	136.95	30677.50	5477.500	.646
	Erkek	51	142.60	7272.50		

$p < 0.05^*$

Tablo 8’e göre, adayların risk alma ($U:4630.50, p = .034$) ve duygusal zeka ($U:4482.50, p = .016$) alt boyutlarından elde ettikleri ortalamalar cinsiyetlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşırken, fırsatları görme, kendine güven, yenilikçi olma alt boyutlarındaki ortalamalarının ise cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Gözlenen farklılıklar risk alma konusunda erkek öğretmen adayları, duygusal zeka konusunda da kadın öğretmen adayları lehinedir. Bu bulgulara dayalı olarak, erkek sınıf öğretmeni adaylarının risk alma davranışları göstermede kadın adaylardan daha istekli oldukları, kadın öğretmen adaylarının ise duygusal zeka konusundaki eğilimlerinin erkek adaylardan daha güçlü olduğu izlenimi edinilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarından elde ettikleri ortalamaların iş deneyimleri bulunup bulunmadığına göre farklılaşma durumlarını belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgulara Tablo 9’da yer verilmiştir:

Tablo 9: Girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarının iş deneyimi değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları

Alt Boyutlar	İş Deneyimi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Risk Alma	Var	133	147.99	19683.00	8114.000	.043*
	Yok	142	128.64	18267.00		
Fırsatları Görme	Var	133	138.35	18401.00	9396.000	.943
	Yok	142	137.67	19549.00		
Kendine Güven	Var	133	136.99	18220.00	9309.000	.838
	Yok	142	138.94	19730.00		
Duygusal Zeka	Var	133	131.90	17542.50	8631.500	.217
	Yok	142	143.71	20407.50		
Yenilikçi Olma	Var	133	148.02	19686.50	8110.500	.042*
	Yok	142	128.62	18263.50		

p<0.05*

Tablo 9'daki bulgular incelendiğinde, katılımcıların risk alma (U:8114.00, $p = .043$) ve yenilikçi olma (U:8110.50, $p = .042$) alt boyutlarından elde ettikleri ortalamalar iş deneyimlerinin olup olmaması durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşırken, fırsatları görme, kendine güven ve duygusal zeka alt boyutlarındaki ortalamalarının ise iş deneyimi durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Görülen farklılıklar risk alma ve yenilikçi olma konusunda iş deneyimi olan öğretmen adayları lehinedir. Bu bulgulara dayalı olarak, iş deneyimi olan sınıf öğretmeni adaylarının risk alma ve yenilikçi olma davranışları göstermede iş deneyimi olmayan adaya göre daha eğilimli oldukları, diğer bir ifadeyle daha önce bir işte çalışmış olanların daha kolay risk alma ve yeniliğe açık olmada iş deneyimi olmayanlara göre daha avantajlı konumda oldukları söylenebilir. Katılımcıların sınıf düzeyleri ile girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarındaki ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgulara Tablo 10'da yer verilmiştir:

Tablo 10: Girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarının sınıf düzeyi değişkenine göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Alt Boyutlar	Sınıf	N	Sıra Ortalaması	H	P	Fark
Risk Alma	1	54	147.64	2.582	.461	
	2	69	140.21			
	3	67	125.47			
	4	85	139.96			
Fırsatları Görme	1	54	167.25	14.403	.002*	1-2: Duygusal Zekâ
	2	69	143.93			1-3: Fırsatları Görme, Duygusal Zeka
	3	67	113.41			
	4	85	133.99			
Kendine Güven	1	54	155.10	4.767	.190	
	2	69	142.49			
	3	67	125.14			
	4	85	133.63			
Duygusal Zeka	1	54	175.75	23.905	.000*	2-3: Fırsatları Görme, Duygusal Zeka
	2	69	141.03			
	3	67	105.09			
	4	85	137.50			
Yenilikçi Olma	1	54	130.44	.650	.885	3-4: Duygusal Zeka
	2	69	139.86			
	3	67	138.42			
	4	85	140.96			

p<0.05*

Tablo 10'a göre, katılımcı sınıf öğretmeni adaylarının fırsatları görme (H: 1.,403, sd=3, p<.01) ve duygusal zeka (H: 23.905, sd=3, p<.01) konusundaki ortalamalarının sınıf düzeylerine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Diğer taraftan risk alma, kendine güven ve yenilikçi olma konusundaki ortalamalarının ise sınıf düzeylerine göre farklılaşmadığı gözlenmiştir. Ölçümlerde gözlenen farklılığın hangi gruplar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri sonucunda, fırsatları görme konusunda gözlenen farklılığın 1>3, 1>4 ve 2>3 sınıfların ortalamaları arasındaki farklılıktan kaynaklandığı ve farklılığın birinci ve ikinci sınıflar lehine olduğu görülmüştür. Buna dayalı olarak birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin fırsatları görme konusunda üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden daha avantajlı konumda oldukları söylenebilir. Duygusal zeka konusunda gözlenen farklılığın hangi gruplar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla uygulanan ikili karşılaştırma testleri sonucunda, gözlenen farklılıkların 1>2, 1>3, 1>4, 2>3 ve 4>3 sınıfların ortalamaları arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmektedir. Bulgulara dayalı olarak sınıf son sınıflar hariç olmak üzere, sınıf düzeyi arttıkça duygusal zeka konusunda azalma eğilimi gösterdikleri izlenimi edinilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarından elde ettikleri ortalamaların akademik başarı seviyelerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Tablo 11'de Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 11: Girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarının akademik başarı değişkenine göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Alt Boyutlar	Akademik Başarı	N	Sıra Ortalaması	H	p	Fark			
Risk Alma	1.00-2.00	15	124.63	.503	.777	1.00-2.00/2.00-3.00 Yenilikçi Olma			
	2.00-3.00	157	137.87						
	3.00-4.00	103	140.15						
Fırsatları Görme	1.00-2.00	15	123.80	.509	.775		1.00-2.00/3.00-4.00 Yenilikçi Olma		
	2.00-3.00	157	138.82						
	3.00-4.00	103	138.81						
Kendine Güven	1.00-2.00	15	131.80	2.164	.339			1.00-2.00/3.00-4.00 Yenilikçi Olma	
	2.00-3.00	157	132.64						
	3.00-4.00	103	147.07						
Duygusal Zeka	1.00-2.00	15	108.77	2.159	.340				1.00-2.00/3.00-4.00 Yenilikçi Olma
	2.00-3.00	157	139.56						
	3.00-4.00	103	139.88						
Yenilikçi Olma	1.00-2.00	15	73.07	12.565	.002*	1.00-2.00/3.00-4.00 Yenilikçi Olma			
	2.00-3.00	157	136,25						
	3.00-4.00	103	150,12						

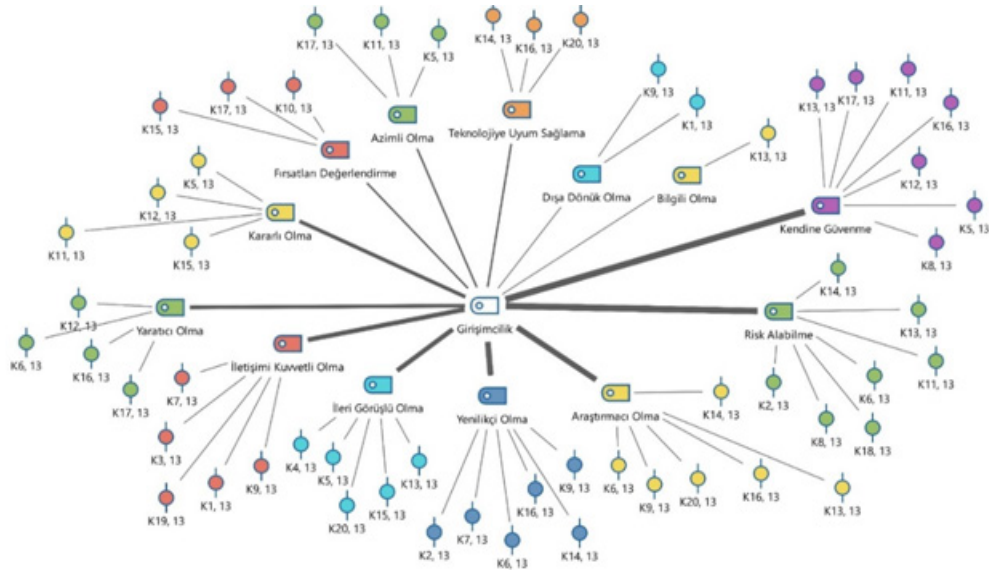
p<0.05*

Tablo 11'deki bulgulara göre, katılımcı öğretmen adaylarının yenilikçi olma (H: 12.565, sd=2, p = .01) alt boyutundan elde ettikleri ortalamalar akademik başarı durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Görülen farklılıkların hangi akademik başarıya sahip katılımcıların ortalamaları arasındaki farklılıktan kaynaklandığını belirlemek amacıyla ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre, gözlenen farklılık akademik başarısı 1.00-2.00 arası olan katılımcılar ile 2.00-3.00 ve 3.00-4.00 arası olan katılımcıların ortalamaları arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Hesaplanan farklılıklar en düşük ortalamaya sahip olan

katılımcılar aleyhindedir. Burada dikkat çeken bir konu da akademik başarı düzeyi arttıkça öğretmen adaylarının yenilikçi olma konusundaki görüşlerinin de pozitif yönde artma eğiliminde olmasıdır.

3.3. Katılımcıların Girişimcilik Becerisine İlişkin Görüşleri

Sınıf öğretmeni adaylarının görüşme formuna verdikleri yanıtlarının analizi doğrultusunda oluşturulan ilk tema “girişimcilik becerileri” temasıdır. Bu temada sınıf öğretmeni adayları girişimcilik becerilerine yönelik *kendine güvenme, risk alabilme, araştırmacı olma, yenilikçi olma, ileri görüşlü olma, iletişimi kuvvetli olma, yaratıcı olma, kararlı olma, fırsatları değerlendirme, azimli olma, teknolojiye uyum sağlama, dışa dönük olma ve bilgili olma* kodlarını üretmişlerdir. Girişimcilik becerileri temasına ilişkin görüş bildiren sınıf öğretmeni adaylarının görüşme dökümlerinden yararlanılarak Şekil 2’deki grafik oluşturulmuştur.

Şekil 2. Girişimcilik becerileri temasında oluşturulan kodlar ve görüş bildiren sınıf öğretmeni adayları

Şekil 2 incelendiğinde, girişimcilik temasında katılımcıların oluşturdukları kodlar görüş yoğunluklarına göre kendine güvenme, risk alabilme, araştırmacı olma, yenilikçi olma, ileri görüşlü olma, iletişimi kuvvetli olma, yaratıcı olma, kararlı olma, fırsatları değerlendirme, azimli olma, teknolojiye uyum sağlama, dışa dönük olma ve bilgili olma biçiminde sıralanmaktadır.

Girişimcilik becerileri temasıyla ilgili olarak katılımcıların en fazla görüşlerini ifade ettikleri konu kendine güvenmedir. Bu konuda K11 kodlu katılımcı “... Kendine inanmalı özgüveni yüksek olabilmelidir.” biçiminde görüşünü ifade ederken, K8 kodlu katılımcı da “*Cesareti, sosyal, özgüveni yüksel ve kendinden emin olmalıdır.*” şeklinde düşüncesini belirtmiştir. K5 kodlu katılımcının kendine güvenme konusundaki düşüncesi şöyledir: “*Kararlı disiplinli ve kendisine güvenmesi gerekiyor.*” Görüş yoğunluğu bakımından ikinci olarak risk alabilme kodu oluşturulmuş ve bu kod ile ilgili katılımcılar tarafından “... risk almaktan çekinmeyen insanlar girişimci insanlardır.” (K13), “... ve nihayetinde her girişimcilik girişimi başarı ile sonuçlanmıyor. Bu sebeple risk almayı öğreneceksin. Bence bu özellikleri taşıyabilen kişilerin girişimci olma ve başarılı olma şansları bulunuyor.” (K14) şeklinde görüş belirtilmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının görüş yoğunluğu bakımından üçüncü olarak üretilen araştırmacı olma koduna yönelik ise K13 kodlu katılımcının düşüncesi şöyledir: “*Bence girişimci olmak demek her şeyden önce ... yeterli bilgiye sahip olan ... insanlar girişimci insanlardır. Çünkü bu kişiler ileri görüşlülüklerini kullanarak yeni bir atılım gerçekleştirmeye yakın olan insanlardır. Ben öğretmenlerinde bu becerilere sahip olması gerektiğini çünkü geleceğin girişimci bireylerini de öğretmenlerin yetiştireceğini biliyorum.*”

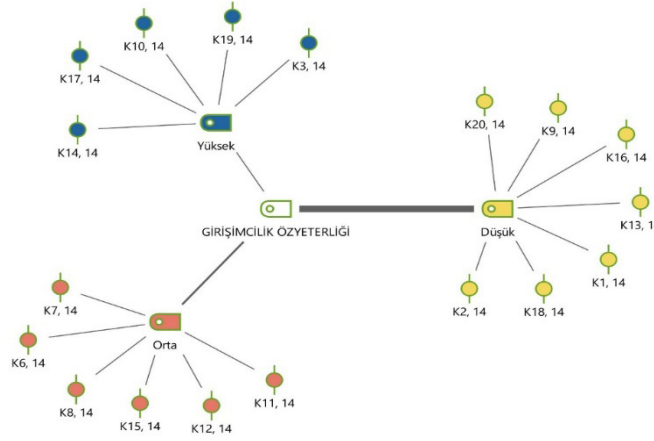
Katılımcıların girişimcilik temasında ürettiği diğer kodlara ilişkin doğrudan alıntı örnekleri şu şekildedir:

“*Bana kalırsa girişimci bir öğretmen önce araştırmaya meraklı, teknolojiye hakim ve ileri görüşlü olmalıdır.*”

Bu sayede öğrencilerine ders içi etkinliklerde hem önemli katkılar sağlayacağı gibi hem de onların girişimcilik algılarında önemli farkındalıklar yaratacağıdır.” (K20). “... Girişimcilik ... yaratıcılık özelliklerine sahip ve araştırmacı ruhlu kişilerin girişimci kişiler olduğunu ve girişimci bir sınıf öğretmenin de bu özellikleri taşıması gerektiğini düşünüyorum.” (K16). “... kesinlikle kararlı bir şekilde kitlendiği hedef için çalışabilecek ... kişiler girişimci olabilecektir. Girişimci sınıf öğretmenleri adaylarının da bu özelliklere sahip olmalarını ve öğrencilerine aktarmaları gerektiğini düşünüyorum.” (K15). “Girişimcilik özellikle son zamanlarda çok sık duyduğum ve hakkında bilgi sahibi olmak için araştırmalar yaptığım bir konuydu. Çünkü mesleğime de katkı sağlayacağını düşünüyorum. Yaptığım araştırmalar neticesinde vardığım sonuç ise şu. Girişimci olabilmek için öncelikle yeni teknolojiye uyum sağlayıp ve yenilikleri takip edecek bu imkanlardan geri kalmayacaksınız.” (K14). “Bence girişimcilik daha çok fırsatları görüp ve o fırsatları değerlendirmek ile ilgili. Girişimci bir öğretmen önüne çıkan her fırsatı iyi değerlendirebilmeli.” (K10).

3.4. Katılımcıların Girişimcilik Öz Yeterliğine İlişkin Görüşleri

Sınıf öğretmeni adaylarının görüşme formuna verdikleri yanıtlarının analizi doğrultusunda oluşturulan ikinci tema “girişimcilik öz yeterliği” temasıdır. Bu temaya ilişkin aday sınıf öğretmenlerinin görüşme dökümlerinden yararlanılarak oluşturulan kodlar Şekil 3’de verilmiştir:

Şekil 3. Girişimcilik öz yeterliği temasında oluşturulan kodlar ve görüş bildiren sınıf öğretmeni adayları

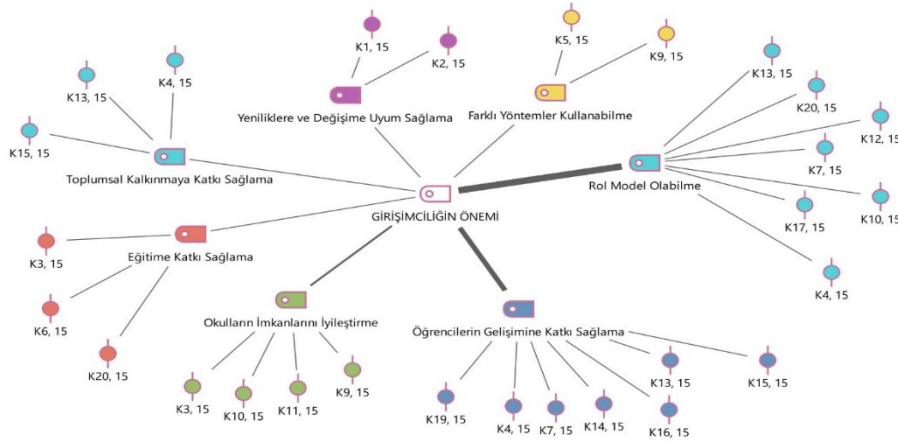
Şekil 3 incelendiğinde, *girişimcilik öz yeterliği temasında* katılımcıların *düşük, orta ve yüksek* kodlarını oluşturdukları görülmektedir. Yüksek düzey öz yeterlik için 5, orta düzey öz yeterlik için 6, düşük düzey öz yeterlik için ise 9 katılımcının görüş belirttiği görülmektedir. Bu bulgulara dayalı olarak katılımcıların büyük çoğunluğu girişimcilik konusundaki öz yeterliklerinin düşük düzeyde olduğunu belirtmektedir. Girişimcilik öz yeterliğinin “düşük” olarak kodlandığı katılımcılar genel olarak kendilerini girişimcilik konusunda ya yetersiz ya da az düzeyde yeterli olarak görmektedirler. Örnek olarak K5 kodlu katılımcı girişimcilik öz yeterliği konusunda kendisini “biraz yetersiz” olarak nitelerken, K9 kodlu katılımcı da öz yeterliğin düşüklüğünün nedenlerini şöyle sıralamaktadır: “Ben yeteri kadar girişimci olduğumu düşünmüyorum, 5 üzerinden kendime 1 puan veririm. Çünkü öğrenciyiz ve maddi kaygılarımız ön planda, maddi olarak yetersiz durumdayız. Bir öğretmen bir müzik aleti çalmalı, yurtdışı deneyimi olmalıdır, bilgisayar ve internet imkânı olmalıdır. Bilgisayarım olmadığı için zorlandım ve çeşitli kurslara gidemedim.” Girişimcilik öz yeterliğini düşük gören katılımcıların görüşme dökümlerinden doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir: “Ben teknoloji ve yeniliklere meraklı olan ve araştırmacı ruhlu insan olduğumu düşünüyorum. Ancak girişimcilik konusunda kendimi yeterli görmüyorum. Çünkü daha önce bu konuda hiç tecrübem bulunmadı.” (K13). “Ben bu konuda okullarda yeterli eğitimin verilmediğini düşünüyorum. Kendi araştırmalarımla edinebildiğim bilginin ise kısıtlı olduğunu biliyorum. Girişimci olmak çok isterdim ama açıkçası kendimi yetersiz görüyorum. Sayısal bir oran vermek gerekirse 5 üzerinden 1,5-2 diyebilirim.” (K16). “Bunu test edebilmem için yaparak yaşayarak öğrenmem gerekir. Teori ve uygulama arasında belirgin farklar olduğunu biliyoruz. Ama yine de eğitimde girişimciliğimin düşük olduğunu söyleyebilirim. Yaşamın belli yerlerinde iyi bir girişimci olabilirsiniz ancak bunu eğitime ne oranda uyarlayabileceğiniz elzemdir. Bu yönde üniversitelerde uygulama dersleri konulabilir.” (K20)

Girişimcilik öz yeterliğinin “orta” olarak kodlandığı katılımcılar kendilerini tam anlamıyla girişimci olarak görmemekle birlikte bu konuda çaba sarf ettiklerini ya da bu konuya yoğunlaştıklarında başarılı olacaklarını ifade etmektedirler. K8 kodlu katılımcı örnek olarak “*Tam anlamıyla girişimci olduğumu söylemem fakat kendimi cesaretlendirip girişimci olma yolunda gidiyorum.*” derken, K11 kodlu katılımcı ise doğrudan orta düzeyde olduğuna ilişkin düşüncesini şöyle anlatmaktadır: “*Orta düzeyde diyebilirim. Ancak tabii ki durum ve koşullara göre imkânları kullanmaya çalışırım. İnanıyorum bir çalışma varsa elimden geleni yaparım. Veli ve öğrenci üzerinde etkili olmanın da önemini düşünürsek güven duygusunu vererek destek alabilirim. Girişimciliğin biraz da liderlikle ilgili olduğunu düşünüyorum ve liderlik özelliklerinin çok daha baskın olan kişilerin daha aktif yapabileceği düşüncesindeyim.*”. K15 kodlu katılımcı ise girişimcilğe heves duyduğunu bununla birlikte pratikte kimi konularda desteğe gereksinim duyduğunu ifade etmektedir: “*Girişimcilik üzerinde hevesim var. Teoride mümkün olduğu kadar kendimi geliştirmeye çalıştım ancak uygulama yönünde kendimi hazır hissetmiyorum. O yüzden orta diyebilirim.*”

Girişimcilik öz yeterliğinin “yüksek” düzeyde olduğunu düşünen katılımcılar da bulunmaktadır. Örnek olarak K10 kodlu katılımcının düşüncesi gösterilebilir: “*Ben girişimcilik özelliğimin çok yüksek olduğunu düşünüyorum. İleride mesleğimi yaparken de bu yönümün öne çıkacağını birçok işe girişeceğime inanıyorum.*” Benzer şekilde K14 kodlu öğretmen adayı yüksek düzeyde girişimcilğe sahip olduğu görüşündedir: “*Girişimcilik düzeyimin yüksek olduğunu düşünüyorum. Bu konuda ilgim olduğu için geçtiğimiz senelerde girişimcilik seminerlerine katılıp sertifika aldım ve ufak çapta da olsa bu konuda belirli çalışmalara katıldım. O yüzden kendime güveniyorum ve gerektiğinde bu konularda risk alabileceğimi düşünüyorum.*” K19 kodlu katılımcı ise deneyimlerine dayalı olarak girişimcilik öz yeterliğinin yüksek düzeyde olduğunu şöyle ifade etmektedir: “*Gerek giriştiğim projeler gerekse katıldığım etkinlikler bağlamında girişimcilik beceri düzeyimin akranlarıma oranla yüksek olduğunu düşünüyorum.*”

3.5. Katılımcıların Girişimciliğin Önemine İlişkin Görüşleri

Sınıf öğretmeni adaylarının görüşme formuna verdikleri yanıtlarının analizi doğrultusunda oluşturulan üçüncü tema “girişimciliğin önemi” temasıdır. Bu temaya ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının görüşme dökümlerinden yararlanılarak oluşturulan kodlar Şekil 4’de verilmiştir:

Şekil 4. Girişimciliğin önemi temasında oluşturulan kodlar ve görüş bildiren sınıf öğretmeni adayları

Şekil 4 incelendiğinde, girişimciliğin önemi temasında katılımcıların rol model olabilme (9), öğrencilerin gelişimine katkı sağlama (7), okulların imkânlarını iyileştirme (4), toplumsal kalkınmaya katkı sağlama (3), eğitime katkı sağlama (3), farklı yöntemler kullanabilme ve yeniliklere ve değişime uyum sağlama (2) kodlarını oluşturdukları görülmektedir. Oluşturulan kodlara bakıldığında sınıf öğretmeni adaylarının girişimciliğin önemini daha çok öğrencilere rol model olabilme koduyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bu konuda K8 kodlu aday öğretmen, sınıf ortamında öğretmenlerin öğrencilerine rol model olmalarını önerirken “... Çünkü bir öğretmenin girişimci olması demek dolaylı olarak öğrenciyi etkileyeceği için öğretmenin de çocuklara rol model olarak girişimci olması gerekir.”, K10 kodlu sınıf öğretmeni adayı da benzer görüştedir: “... Tabii ki de önemlidir. Öğretmenler

girişimci ruha sahip olmalıdır çünkü girişimci bir öğretmen aynı zamanda girişimci çocuklar demek. Öğretmen girişimcilik becerisi ile okulundaki birçok eksikliği girişimleriyle çözebilir. Bu beceriye sahip olmazsa mesleklerinde de pasif kalırlar.”. K13 kodlu öğretmen adayı da diğer arkadaşları gibi düşünmektedir. Bu öğretmen adayının düşünceleri bir yönüyle diğer öğretmenlerin görüşlerini yansıtmaya adına örnek olarak gösterilebilir: “... Geleceğin neslini bizler yetiştireceğimize göre yani öğrencilerimiz bizleri örnek alacağına göre kesinlikle en azından yeterli düzeyde girişimcilik becerisine sahip olmamız gerekiyor ki öğrencilerimize de bu bilgi birikimimizi ve özelliğimizi aktarabilelim. Ayrıca unutmamak gerekir ki belki bir gün bu konuda eğittimiz ve teşvik ettiğimiz bazı öğrenciler girişimcilik konusunda belirli başarılar elde edecek ve ülkemizde kalkınmasında doğrudan rol alacaktır.”. Bir diğer öğretmen adayı olan K20 kodlu öğrenci ise konuya bir başka açıdan yaklaşarak girişimciliğin öğretim ortamındaki önemine ilişkin şu değerlendirmeyi yapmaktadır: “...Tarihin her döneminde çığır açan gelişmelerde bir yerde hayaller kuran ve bunu uygulamaya koyarak etrafındaki insanlara rol model olan girişimciler yer alır...”.

Öğretmen adaylarının girişimciliğin eğitim sürecindeki önemi konusunda geliştirdikleri bir diğer kod da öğrencilerin gelişimine katkı sağlamadır. Bu konuda K14 kodlu öğretmen adayı görüşünü “... Çünkü öğrenciler öğretmenlerinin kendilerini geliştirdikleri kadar gelişirler diye düşünüyorum. Bu sebeple bir öğretmenin girişimcilik konusunda kendisini geliştirmiş olması demek öğrencisini de bu yönde eğiteceği anlamına gelmektedir. Bu şekilde öğrencileri girişimci bireyler olarak yetiştirebilecektir.” şeklinde ifade ederken, K15 kodlu öğretmen adayı da şunları söylemektedir: “... Ben bu durumu iki aşamalı ele almak gerektiğine inanıyorum. İlk olarak bir öğretmenin girişimci olması demek topluma bu konuda iyi hizmet edebileceği anlamına gelmektedir. Çünkü öğretmenler yalnızca kendilerinin öğrencilerinin değil tüm toplumun aydınlık fenerleridir. Bu sebeple girişimci bir öğretmen, çeşitli fikirleriyle topluma yön verebilir, bu konudaki tecrübelerini herkese aktarabilir ve çeşitli projeler üretebilir. Bununla birlikte girişimci bir öğretmen tabii ki öğrencilerini de bu yönde eğiteceği hiç hem öğrencisi hem de dolaylı olarak öğrencisinin ebeveynleri için önemli bir kaynak olacaktır.”.

Öğretmen adaylarının girişimciliğin gelişmesi için öne çıkardıkları bir diğer konu da okulların imkânlarının iyileştirilmesidir. Bu konuda K9 kodlu sınıf öğretmeni adayı “Çünkü eğer eğer öğretmen girişimci ise, öğrencilerine değişik eğitim imkanları verir. Müze gezisi, okul pikniği, çeşitli okul içi faaliyetler, spor müsabakaları, bütün bunlar öğretmen girişimciliği ile ilgilidir. Okul idaresi ile iş birliği içinde olmalıdır. Okuldaki teknik ve teknolojik imkanların iyileştirilmesi de vardır.” şeklinde görüşünü dile getirmektedir. Bu konuda K11 kodlu öğretmen adayının görüşü arkadaşısını destekler niteliktedir: “... öğretmenlikte girişimci olmak için size verilen imkanlar da önemli rol oynuyor. Okulun maddi yetersizliklerin de öğretmenin imkanları iyileştirme adına girişimlerde bulunması çok önemli diye düşünüyorum.”

Öğretmen adaylarına göre öğretmenlerin girişimcilik konusundaki etki düzeylerinin artması öğrencilerin yanında toplumsal kalkınmaya da katkı sağlayabilecektir. K13 kodlu öğretmen adayı, öğretmenlerin girişimcilik özelliklerinin öğrencileri olumlu etkileyeceği, öğrencilerin kendilerini geliştirip yeni alanlarda varlık gösterecekleri, bu şekilde de “toplumun dolaylı olarak gelişim göstereceğini” düşünmektedir. K15 kodlu katılımcı sınıf öğretmeni adayı da benzer görüşlere sahiptir. Ona göre, öğretmenin girişimcilik düzeyinin artmasını iki aşamalı bir gelişim olarak değerlendirmek gerekmektedir. Öğretmenler hem kendilerini ve öğrencilerini geliştirirken, bunun sonraki safhası olarak da toplumu geliştirmekte, bir yönüyle toplumun aydınlık fenerleri gibi işlev görmektedirler.

Öğretmen adaylarına göre girişimciliğin bir diğer etkisi de eğitime katkı sağlaması ile ilgilidir. K20 kodlu öğretmen adayının görüşleri bu konuda örnek olarak gösterilebilir: “Çeşitli projelerin üretilmesi ve eğitimde ilerleme kaydedebilmemiz için girişimci ruhlara ihtiyacımız var. Bu her kademe için bu şekildedir... Eğitimde de bu böyledir.”.

Öğretmen adaylarına göre bireylerin yaşadıkları toplumun özellikleri nedeniyle yaşadıkları farklılıkların onların girişimcilik davranışları için bir engel olmamasının gerektiğini, bu durumların üstesinden gelmek için farklı yöntemler kullanabilmenin gerekliliği üzerinde durmaktadırlar. Örnek olarak K9 kodlu katılımcı “... Çünkü eğer eğer öğretmen girişimci ise, öğrencilerine değişik eğitim imkânları verir. Müze gezisi, okul pikniği, çeşitli okul içi faaliyetler, spor müsabakaları, bütün bunlar öğretmen girişimciliği ile ilgilidir...” derken, K5 kodlu katılımcı da Türkiye'nin doğusundaki ve batısındaki öğretmenler arasında “mektup kardeşliği” adı altında bir projenin yürütüldüğünü, bunun da öğrenciler üzerinde olumlu etkilerinin bulunduğunu örneklemiştir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada toplanan nicel ve nitel verinin analizi sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerileri ve bu beceriye yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırmanın amacına yönelik oluşturulan birinci araştırma sorusunda, sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeyleri incelenmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeylerini belirleyebilmek için yapılan analiz sonucuna göre öğretmen adaylarının girişimcilik ölçek bütününden elde ettikleri ortalamaların orta değerlerin üzerinde olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum katılımcıların kendilerine yönelik girişimcilik konusundaki görüşlerinin yükseğe yakın düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde öğretmen adaylarının girişimcilik beceri düzeylerinin yükseğe yakın düzeyde olmasını destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir (Armut ve Kılınc, 2018; Aydın ve Öner, 2016; Çelik, 2014; Köstekçi, 2016; Pan ve Akay, 2015). Ayrıca Kırbaslar vd. (2012) girişimcilik beceri düzeylerini çeşitli değişkenler açısından değerlendirmek amacıyla yürüttükleri bir çalışmada hem öğretmenlerin hem de öğretmen adaylarının girişimcilik beceri düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ölçek alt boyutları açısından değerlendirildiğinde katılımcıların risk alma, kendine güven, duygusal zeka ve yenilikçi olma alt boyutlarında elde ettikleri ortalamaların da orta düzeyin üzerinde olduğu görülmüştür. Bu bağlamda birinci araştırma sorusuna ilişkin bulgulara göre öğretmen adaylarının girişimcilik beceri düzeyleri konusundaki öz yargılarının, hem ölçek bütününde hem de ölçek alt boyutlarında yükseğe yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın ikinci araştırma sorusunda, sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik beceri düzeylerinin, cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine, iş deneyimlerinin olup olmamasına ve akademik başarı düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Yapılan testlerin sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarının girişimcilik ölçek bütünü ortalamaları ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Bu sonuçtan yola çıkarak, aday öğretmenlerin girişimcilik düzeylerinin cinsiyet farklılığına göre değişmediği söylenebilir. Girişimcilik düzeyinin adayların cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan araştırmalarda, girişimcilik düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını inceleyen ve araştırma sonucunu destekler nitelikte çalışmaların olduğu göze çarpmaktadır (Akyürek, 2013; Armut ve Kılınc, 2018; Karademir vd., 2018; Memduhoğlu ve Şahin, 2017; Ocak ve Su, 2016; Uygun ve Er, 2016). İlgili sonucun aksine alan yazında farklı sonuçlar ile de karşılaşıldığı da görülmektedir. Öyle ki Aydın ve Öner'in (2016), sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarıyla yürüttükleri çalışmada öğretmen adaylarının girişimcilik beceri düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve görülen farklılığın erkek adaylar lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aday öğretmenlerin girişimciliğe yönelik yanıtlarında iş deneyimi değişkenine göre bir farklılık gözlenmiş ve gözlenen farklılığın iş deneyimi olan sınıf öğretmeni adayları lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna dayalı olarak iş deneyimi olan aday öğretmenlerin genel girişimcilik düzeylerinin, iş deneyimi olmayanlara göre bir miktar daha fazla olduğu yorumu yapılabilir. Alan yazında bu sonuç ile benzer sonuca sahip çalışmaların olduğu görülmektedir. Öyle ki Karademir vd. (2018) çalışmalarında iş deneyimine sahip aday öğretmenlerin girişimcilik düzeylerini arttırdığı ve iş deneyimi olmayan adaylara oranla daha yüksek düzey girişimcilik gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sonucun aksine alan yazında sınıf düzeyi değişkene göre aday öğretmenlerin girişimcilik düzeylerinin etkilenmediği çalışmalar da bulunmaktadır (Ocak ve Su, 2016). Bir diğer sonuçta sınıf düzeyi ile öğretmen adaylarının girişimcilik durumları arasında bir ilişki olduğu, birinci sınıf aday öğretmenlerin girişimcilik konusundaki genel görüş düzeylerinin üçüncü sınıftaki adaylara göre bir miktar daha olumlu olduğu görülmüştür. Alan yazında bu sonuç ile çelişen çalışmaların olduğu görülmektedir (Aydın ve Öner, 2016; Köstekçi, 2016; Memduhoğlu ve Şahin, 2017; Ocak ve Su, 2016). Akademik başarı değişkeni ile öğretmen adaylarının girişimcilik durumlarının etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Adayların yaşadıkları yerleşim yerlerinin de onların girişimcilik durumlarını etkilemediği görülmüştür. Alan yazında bu sonuç ile benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar olduğu gibi (Ocak ve Su, 2016), tam tersi yönde çıkarımlara ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır (Aydın ve Öner, 2016).

Girişimcilik ölçeği alt boyutları değişkenlere yönelik incelendiğinde, erkek sınıf öğretmeni adaylarının risk alma davranışları göstermede kadın adaylardan daha istekli oldukları, kadın öğretmen adaylarının ise duygusal zeka konusundaki eğilimlerinin erkek adaylardan daha güçlü olduğu izlenimi edinilmiştir. Devenci ve Çepni (2015) bu sonucu destekler nitelikte bir çalışma sunmuştur. Ölçek alt boyutlarından risk alma ve yenilikçi olma boyutlarında iş deneyimi değişkenine göre bir fark olduğu, iş deneyimi olan sınıf öğretmeni adaylarının risk alma ve yenilikçi olma davranışları göstermede iş deneyimi olmayan adaylara göre daha eğilimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

İlgili alan yazına bakıldığında bu sonuç ile benzer nitelikte çalışmalar da bulunmaktadır (Deveci ve Çepni, 2015; Peterman ve Kennedy, 2003; Şeşen ve Basım, 2012). Ölçek alt boyutları sınıf düzeyine göre incelendiğinde 1. ve 2. sınıftaki adayların fırsatları görme konusunda 3. ve 4. sınıftaki öğretmen adaylarından daha avantajlı konumda oldukları söylenebilir. Ek olarak öğretmen adaylarının sınıf düzeyi arttıkça duygusal zeka konusunda azalma eğilimi gösterdikleri izlenimi edinilmiştir. Bu durum yeni neslin duygusal zeka ve fırsatları görme alt boyutunda nesil olarak kendilerinden daha eski olan sınıf düzeylerine göre daha çok fırsatları görüp daha yüksek duygusal zekaya sahip olması ve dolayısıyla 21. yüzyılın bireyi olma yolunda diğer yüksek sınıf düzeylerine oranla daha yakın aday olması ile açıklanabilir. Yanı sıra ölçek alt boyutları akademik başarı değişkenine göre incelendiğinde, akademik başarı düzeyi arttıkça aday sınıf öğretmenlerinin yenilikçi olma konusundaki görüşlerinin de pozitif yönde artma eğiliminde olduğu gözlenmektedir.

Çalışmanın üçüncü araştırma sorusu bağlamında öğretmen adaylarının, girişimcilik becerileri temasına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Görüşme formundaki ifadeler incelendiğinde öğretmen adayları girişimcilik becerisini en çok *kendine güvenme* ve *risk alabilme* ile ilişkilendirilirken, en az *dışa dönük olma* ve *bilgili olma* ile ilişkilendirilmiştir. Benzer konuda yürütülen bir çalışmada Anagün ve Atalay (2017), aday sınıf öğretmenlerinin girişimcilik bağlamında; kendine güvenme, dikkat çekme, donanımlılık, liderlik, üretkenlik, yeniliklere açıklık, aktiflik ve risk almak kavramlarını öne çıkardıkları gözlenmiştir. Bu bağlamda örnek verilen çalışma ile bu araştırmanın katılımcılarının girişimcilik konusunda bir miktar benzer görüşlere sahip olduklarını göstermektedir. Diğer taraftan ilgili alan yazında bu çalışmada ulaşılan sonuçların tersi yönde öğretmen adaylarının girişimcilik konusunda öne çıkan özelliklerin kimilerine sahip olduklarını düşündükleri, kimi özelliklere ise sahip olmadıklarına ilişkin öz yargılara sahip olduklarına dönük bulgulara ulaşılmıştır. Deveci (2017) tarafından yürütülen çalışmada öğretmen adaylarının sorumluluk alabilme, yeniliğe açık olma, bağımsız hareket edebilme, etkili iletişim kurabilme, kendine güven, takım çalışması, yaratıcı olabilme, başarıya ihtiyacı gibi özellikleri sergiledikleri, risk alabilme, belirsizliğe karşı tolerans gösterebilme ve liderlik gibi özellikler konusundaysa kendilerini yeterli görmedikleri gözlenmiştir. Aynı çalışmada, öğretmen adaylarının bilgi sahibi olduklarını ifade ettikleri konularda, uygulamada deneyim eksiklikleri yaşadıkları da görülmüştür. Benzer şekilde Aladağ ve Akkaya Yılmaz (2019) tarafından yürütülen çalışmada da girişimcilik konusunda öğretmen adayları risk alma, merak, cesur olma, ihtiyaçları keşfetme, fikir üretme, farklı düşünme, kendine güvenme, aktif olma ve sosyal refahı ön planda tutma konularına odaklanmışlardır. Benzer bulgulara Dağhan vd. (2017) tarafından yürütülen bir çalışmada da ulaşılmıştır. Tüm bu incelemelere dayalı olarak öğretmen adaylarının girişimcilik becerileri konusunda kendilerine ilişkin görüşlerinin, test edilmediği sürece gerçekçi yargılar olup olmadığı konusunda kesin yargılarda bulunulmasının güç olduğu söylenebilir.

Çalışmanın dördüncü araştırma sorusu bağlamında, öğretmen adaylarının girişimciliğe ilişkin öz yeterlik algılarını ele alan görüşleri incelenmiştir. Görüşme formundaki ifadeler incelendiğinde katılımcıların girişimcilik konusundaki öz yargılarının genel olarak düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitel sonuçlara dayalı olarak, sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik konusundaki düşük düzey öz yeterliklerinin nicel sonuçlardan farklılaştığı, diğer bir ifadeyle, katılımcıların girişimciliğe ilişkin ölçeklere verdikleri yanıtlarda yüksek düzey girişimcilik özelliği gösterdikleri belirtilirken, çevrimiçi görüşme sorularına ilişkin beyanlarında daha düşük düzey girişimcilik öz yeterliğine sahip oldukları sonucu çıkarılmıştır. Girişimcilik öz yeterliği konusunda nicel verilere ek olarak daha derinlemesine bilgi edinmek için toplanan nitel verinin nicel veriyi desteklemediği görülmüştür. Bu bağlamda nitel araştırma yapmanın ilgili konuyu daha derinlemesine ele alması yönünden oldukça önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Çalışmanın beşinci araştırma sorusu bağlamında, öğretmen adaylarının girişimciliğin önemi temasına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Adayların girişimcilik becerisinin öğretmenlik mesleği açısından önemini en çok *rol model olabilme* ve öğrencilerin gelişimine katkı sağlama ile ilişkilendirirken, en az *farklı yöntemler kullanabilme* ve *yeniliklere ve değişime uyum sağlama* ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Bu bağlamda öğretmen adaylarının öğrencilerin girişimciliklerini ortaya çıkarmak, onları daha girişimci bir birey yapabilmek adına bu beceriye sahip olması, girişimciliğe yönelik etkinlikler ile çocukları desteklemesi gerektiği düşünülmektedir. Hiç kuşkusuz bir ülkede yer alan girişimciliğe dair faaliyetler o ülkenin sahip olabileceği en önemli hazinelerden biridir (İrmiş ve Barutçu, 2012). Nitekim bu hazinenin farkında olan ve değerlendirmek isteyen ülkeler bu yolda çeşitli çalışmalar yapmayı ve politikalar uygulamayı adeta bir görev addetmişlerdir. Bugün girişimciliğe dair eğitim

ve kamu kurumları, toplum ve iş hayatı tarafından teşvik edilip destekleniyorsa ve girişimciliğin sahip olduğu önemin farkında olan ülkeler onun önünde yer alan engelleri bir kaldırmak adına mücadele ederek girişimciliğe destek veriyorlarsa hatta vergi destekleri sağlayıp, alt yapı anlamında çeşitli imkânlar sağlayarak iş kurlmalarını kolaylaştırmak için gayret sarf ediyorsa bu durum girişimcilik kavramının ne denli büyük bir önem arz ettiğini halihazırda göstermektedir (Yurtseven, 2007).

Sonuç olarak, sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerileri düzeylerini ve bu beceriye yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaya çalışan bu çalışmada karma tipte bir veri toplanmıştır. Bu verilerin işlenmesi sonucunda girişimcilik becerisi öz yeterliğine yönelik olarak nitel bölümünün nicel bölümden farklılaştığı görülmüştür. Dolayısıyla derinlemesine bilgi elde etmesi yönüyle nicel araştırmaya ek olarak nitel araştırmanın da yapılması çalışmayı ilgili alan yazın için değerli kılmaktadır. Buna dayalı olarak bu araştırmamızın bilimsel bilgi birikimine katkı sunması beklenmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar bağlamında uygulayıcılar ile araştırmacılara yönelik şu öneriler geliştirilmiştir:

1. Eğitim fakültelerinde, öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine dönük eğitimler düzenlenebilir. Akademisyenlerin girişimcilik becerilerini geliştirmeye yönelik ödevler ve uygulamalı dersler vermesi öğretmen adaylarının bu becerileri geliştirmesinde fayda sağlayabilir.
2. Farklı öğretmenlik alanlarındaki öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri incelenebilir yanı sıra bu becerilerin var olup olmama durumu diğer meslek alanlarında da araştırılabilir.
3. Bu ve benzeri çalışmalar, farklı değişkenler açısından incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akhtar, A., Keith, J.T., & Riaz, H.T. (2009). Entrepreneurial inclinations of prospective teachers. *New Horizons in Education*, 56(2), 1–16.
- Akın, Z. ve Güven, M. (2014). İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarında duygusal zekaya yer verilme durumuna ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *İlköğretim Online*, 13(1), 18- 32.
- Akyürek, Ç. (2013). İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Aladağ, E. ve Akkaya Yılmaz, M. (2019). Assessment of entrepreneurship skills by social studies teachers. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 10(35), 177-202.
- Anagün, Ş. S. ve Atalay, N. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerisine ilişkin yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 298-313.
- Armut, B. ve Kılınc, M. (2018). 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 4(1), 39-56.
- Arslan, K. (2002). Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğitimleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, 1-11.
- Aydın, E. ve Öner, G. (2016). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(3), 497-515.
- Aytaç, S. (2001). Örgütsel Davranış Açısından Kişiliğin Önemi. *İş Güç Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Bacanak, A., Ülküdür, M. A. ve Öner, F. (2012). *Fen ve teknoloji dersi öğretmenlerinin girişimcilik becerisi ve etkisi ile ilgili görüşleri: Nitel Bir Araştırma* (X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresinde sunulan bildiri). Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Bozgeyik, A. (2005). *Girişimcilere yol haritası*. İstanbul: Hayat.
- Bozkurt, Ö. (2007). Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(1), 93-111.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Sage Publications, Inc.

- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative and mixed methods approaches*. London and Thousand Oaks: Sage Publications.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2011). Choosing a mixed methods design. *Designing and conducting mixed methods research, 2*, 53-106.
- Creswell, J. W. (2014). *A concise introduction to mixed methods research*. SAGE publications.
- Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Çelik, O. (2014). *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının girişimcilik bilgi ve beceri düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Dağhan, G., Nuhoglu Kibar, P., Menzi Çetin, N., Telli, E. ve Akkoyunlu, B. (2017). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının bakış açısından 21. yüzyıl öğrenen ve öğretmen özellikleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 7*(2), 215-235.
- Deveci, İ. ve Çepni, S. (2015). Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences, 12*(2), 92-112.
- Deveci, İ. ve Çepni, S. (2015). Fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimci özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences, 7*(3), 135-149.
- Deveci, İ. (2017). Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Girişimci Özellikleri İle İlgili Öz Değerlendirmeleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (44)*, 202-228.
- Deveci, İ. (2017). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Bilgi ve Uygulama Boyutu Açısından Girişimcilik Kavramı Hakkındaki Algıları. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 11*(2), 263-288.
- Döm, S. (2012). *Girişimcilik ve küçük işletme yöneticiliği*. Ankara: Detay.
- Erdem, F. (2001). Girişimcilerde risk alma eğilimi ve belirsizliğe tolerans ilişkisine kültürel yaklaşım. *Akdeniz İİBF Dergisi, 1*(2), 43-61.
- Ersoy, A. F. (2016). *Fenomenoloji*. Ahmet Saban ve Ali Ersoy (Ed.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri*, Ankara: Anı.
- Fischer, T. J. (2000). *An assessment of an economics and entrepreneurship curriculum for middle level students* (Degree of Doctor of Philosophy). University of Nebraska Faculty of The Graduate College, Lincoln.
- Güven, S. (2010). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Girişimcilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Education Sciences, 5*(1), 49-57.
- Hisrich, R. D. & Peters, M. P. (1998). *Entrepreneurship*. New York: Irwin Mc Graw Hill.
- Ivankova, N. V. & Kawamura, Y. (2010). Emerging trends in the utilization of integrated designs in the social, behavioral, and health sciences. *Sage handbook of mixed methods in social and behavioral research, 2*, 581-611.
- İrmiş, A. ve Barutçu, E. (2012). Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmelerini ve iş kurma niyetlerini etkileyen faktörler: bir alan araştırması. *Atatürk Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, 26*(2), 1-25.
- Jabani Mambula, C. & Sawyer, F. E. (2004). Acts of entrepreneurial creativity for business growth and survival in a constrained economy: Case study of a small manufacturing firm (SMF). *International Journal of Social Economics, 31*(1/2), 30-55.
- Karademir, E., Balbağ, M. Z. ve Çemrek, F. (2018). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Milli Eğitim, (220)*, 177-200.
- Karasar, N. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri: kavramlar, teknikler ve ilkeler (27. Baskı). *Ankara: Nobel Yayınevi*.
- Kırbaşlar, M., Özsoy Güneş, Z., Karadaş, A. ve Yaşar, I. Z. (2012). *Fen bilgisi öğretmenlerinin ve fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerine yönelik bir çalışma* (21. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sunulan bildiri). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Korkmaz, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14* (2).
- Köstekçi, E. (2016). Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin

- incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Kuvan, H. (2008). *Örgün ve yaygın eğitimin girişimciler üzerinde etkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Lounsbury, M. (1998). Collective Entrepreneurship; The Mobilization of College and University Recycling Coordinators. *Journal of Organizational Change Management*, 11(1), 51-52.
- Maxwell, J. A. & Loomis, D. M. (2003). Mixed method design: An alternative approach. In A. Tashakkori and C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social and behavioral research* (pp. 241-272). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Memduhoğlu, H. B. ve Şahin, M. (2017). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 297-307.
- Morse, J. M. & Niehaus, L. (2009). Principles and procedures of mixed methods design. *Walnut Creek, CA: Left*.
- Ocak, G. ve Su, A. (2016). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin değerlendirilmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 4(1), 1-16.
- Oosterbeek, H., Praag, V. M. & Ijsselstein, A. (2010). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation. *European Economic Review*, (54), 442-454.
- Pan, V. L. ve Akay, C. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *NWSA-Education Sciences*, 10(2), 125-138.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Peterman, N. E. & Kennedy, J. (2003). Enterprise education: Influencing students' perceptions of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(2), 129-144. doi: 10.1046/j.1540- 6520.2003.00035.x
- Silverman, D. (2013). *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*, 4th ed. London: Sage.
- Şeşen, H. ve Basım, H. N. (2012). Demografik faktörler ve kişiliğin girişimcilik niyetine etkisi: Spor bilimleri alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Ege Academic Review*, 12, 21-28.
- Tağraf, H. ve Halis, M. (2008). Üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin girişimsel öz yetkinlik algısı üzerindeki etkisi: bir araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3(2), 91-111.
- Teddlie, C. & Tashakkori, A. (2003). The past and future of mixed methods research: From data triangulation to mixed model designs. *Handbook of mixed methods in social and behavioral research*, 671-701.
- Teddlie, C., & Tashakkori, A. (2006). A general typology of research designs featuring mixed methods. *Research in the Schools*, 13(1), 12-28.
- TÜSİAD, (2002). Türkiye'de Girişimciliği Etkileyen Faktörler. *Türkiye'de Girişimcilik Dergisi*, 12 (340).
- Uslu, D. (2015). *Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik niyetinin duygusal zeka faktörlerine göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uygun, K. ve Er, A. R. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik özelliklerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 136-154.
- Wang, C. K. & Wong, P. (2004). Entrepreneurial interest of university students in Singapore. *Technovation*, 24(1), 163-172.
- Yelkikalan, N. (2007). 21. Yüzyılda Girişimcinin Yeni Özelliği: Duygusal Zekâ. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 39-50.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). Qualitative research in social sciences. *Ankara: Seçkin Publications*.
- Yurtseven, H. R. (2007). *Girişimcilik, küçük bir işletme kurmak ve yönetmek*. Ankara: Detay.
- Zhang, Y., Duysters, G. & Cloudt, M. (2013). The role of entrepreneurship education as a predictor of university students entrepreneurial intention. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 9(1), 1-19. Erişim: <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11365-012-0246-z>

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).